

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Deze paragraaf geeft inzicht in het weerstandsvermogen van de gemeente en de risicobeheersing door de gemeente.

Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's, waar geen maatregelen voor zijn getroffen en de (weerstand)capaciteit, die een gemeente heeft om onvoorziene uitgaven, voortvloeiende uit de risico's, op te vangen. Het is de bedoeling dat de gemeente ook aangeeft hoe zij denkt deze risico's te beheersen.

Voor het kunnen beoordelen van het benodigde (minimale) weerstandsvermogen is het gewenst de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren, in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's.

Uit de gehouden risico-inventarisatie blijkt dat de weerstandscapaciteit van de gemeente uitstekend is in relatie tot de risico's die worden gelopen.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

In de, in december vast te stellen, Kadernota Risicomanagement worden de doelstellingen en begrippen betreffende het weerstandsvermogen en de risicobeheersing uiteengezet.

Er zijn geen landelijke (wettelijke) normen voor de bepaling van de minimale weerstandscapaciteit. Iedere gemeente voor zich bepaalt deze norm. Deze norm staat in relatie tot de risico's die de gemeente loopt. De gemeente maakt gebruik van de normtabel zoals is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente.

Inventarisatie van de risico's

We achten het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Om de risico's van de gemeente in kaart te brengen is in samenwerking met de organisatie een risicoprofiel opgesteld. Hierbij is ook gebruik gemaakt van de risico analyse zoals in oktober 2017 is opgesteld voor KVL (begin 2019 wordt een nieuwe risico analyse voor KVL opgesteld) en de laatste ontwikkelingen rondom de fusie van de voetbalverenigingen.

Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. Uit de inventarisatie zijn enkele tientallen risico's in beeld gebracht.

In het onderstaande overzicht worden alleen de 15 risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Nr	Risico	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Afwaarderen van boekwaarden van gronden	We proberen het gebied Scheerman te ontwikkelen om zodoende mogelijk verlies te beperken of teniet te doen. Hiertoe treden we in overleg met de provincie.	50%	max.€ 1.500.000	16,60%

Nr	Risico	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
2	KVL: Terugbetaling subsidie	Beslissing provincie afwachten.	75%	max.€ 500.000	7,31%
3	Ondernemers dienen claims in bij de gemeente, omdat zij schade ondervinden in hun bedrijfsvoering als het gevolg van het ruimtelijke beleid	Ondersteuning van goede juristen. We blijven voortdurend in contact met de ondernemer.	30%	max.€ 1.250.000	7,06%
4	KVL: werkelijk afvoer van verontreinigde grond hoger dan verwacht	Hogere kosten verwerken in exploitatieopzet.	50%	max.€ 800.000	6,61%
5	De budgetten op de begroting worden overschreden	Het risico wordt beperkt door een goed systeem van marap en berap, strikte budgetbewaking en een proactieve rol van de financiële consulenten.	50%	max.€ 500.000	4,13%
6	De rechter stelt de gemeente in het ongelijk bij de asbestsanering van de scholen in Pannenschuur	Ondersteuning van goede juristen.	40%	max.€ 500.000	3,55%
7	Attero wint de procedure over aansprakelijkheidsstelling van gemeenten	Ondersteuning van goede juristen. Wordt georganiseerd vanuit Hart van Brabant.	50%	max.€ 450.000	3,51%
8	De rechter spreekt uit dat de gemeente Oisterwijk geen aanslagen precariobelasting mag opleggen aan nutsbedrijven voor leidingen etc.	Ondersteuning van goede juristen.	10%	max.€ 1.500.000	3,31%
9	KVL: budget bouwrijp maken blijkt niet voldoende	Periodieke toetsing en bijstelling van budgetten.	75%	max.€ 200.000	2,92%
10	De bank spreekt de gemeente aan op de verleende garantie bij onder andere Tiliander en voetbalverenigingen	De gemeente monitort de financiën van de betrokken partijen.	20%	max.€ 1.000.000	2,67%
11	Uitgaven sociale uitkeringen zonder (voldoende) financiële compensatie door het rijk	We proberen zoveel mogelijk uitkeringsgerechtigden te begeleiden naar werk. Bij een overschrijding op het budget > 5% kan er een beroep gedaan worden op een vangnetbudget bij het min SZW (onder strikte voorwaarden).	50%	max.€ 300.000	2,64%
12	KVL: Continuïteit project	Zoveel mogelijk vastleggen van procedures en protocollen.	50%	max.€ 300.000	2,48%

Nr	Risico	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
13	De gemeente moet de uitvoering bij Jeugd aanpassen als gevolg van jurisprudentie		20%	max.€ 500.000	2,24%
14	Uitval van kennisfuncties in geval van ziekte, ontslag, etc.	Samenwerking met de GHO gemeenten	25%	max.€ 500.000	2,07%
15	Tussentijdse en onvoorziene wisseling van bestuursposities		50%	max.€ 250.000	2,07%

Uit de uitgevoerde risico-inventarisatie blijkt dat het totaalbedrag van alle risico's € 19.313.000 bedraagt. Dit bedrag is onderverdeeld in € 10.050.000 voor de genoemde 15 belangrijkste risico's en € 9.263.000 voor de overige kleinere risico's.

In onderstaande risicokaart zijn alle geïnventariseerde risico's opgenomen:

Financieel

x > € 500.000	2	3	2		
€ 250.000 < x < € 500.000	3	2	5		1
€ 50.000 < x < € 250.000	7	16	6		1
€ 5.000 < x < € 50.000	6				
x < € 5.000					
Geen financiële gevolgen	2				
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

Zoals uit de risicokaart blijkt, is er maar één risico in de hoogste risicoklasse en dat betreft het risico "KVL: Terugbetaling subsidie" (nr. 2).

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 19.313.000 ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Op basis van de risicosimulatie is het weerstandsvermogen berekend: het is voor 90% zeker dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 4.297.000.

Beschikbare weerstandscapaciteit

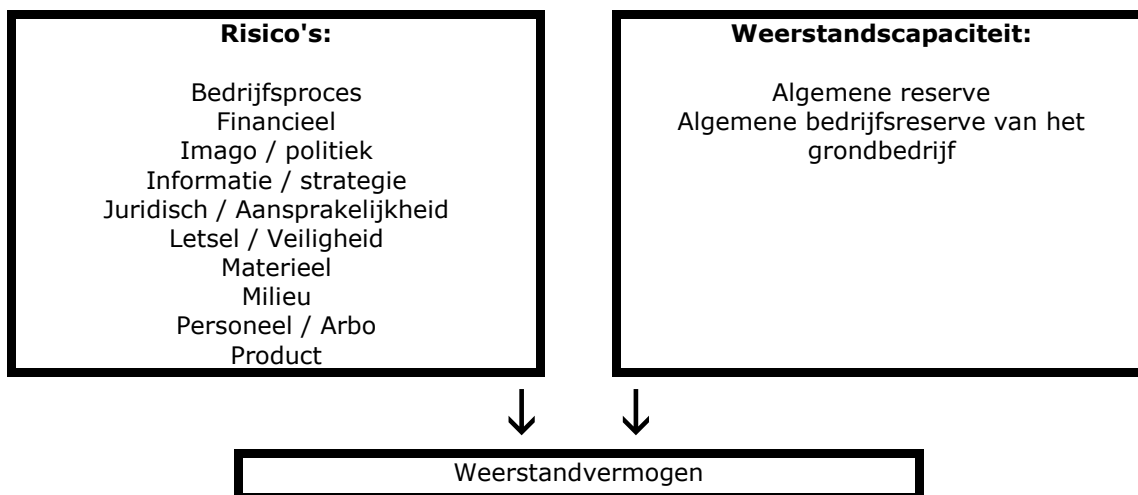
De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

De beschikbare middelen bestaan uit voor de gemeente uit de Algemene reserve en Algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.

Reserve	Stand per 31-12-2017
Algemene reserve	€ 5.436.900
Algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf	€ 10.058.900
Totale weerstandscapaciteit	€ 15.495.800

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit, die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 15.495.800}{€ 4.297.000} = 3,61$$

Om te bepalen of de het weerstandsvermogen voldoende is, gebruiken we onderstaande tabel. Deze normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente en biedt een waardering van de berekende ratio.

Het ratio van de gemeente valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	uitstekend
B	1,4 – 2,0	ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	voldoende
D	0,8 – 1,0	matig
E	0,6 – 0,8	onvoldoende
F	< 0,6	ruim onvoldoende

Nieuwe ontwikkelingen

De ratio weerstandsvermogen van 3,61 geldt per 1 januari 2019. In de PPN 2019 – 2022 zijn de ambities van het raadsprogramma opgenomen. Aangezien deze ambities veelal door incidentele budgetten gedekt wordt en we er bij het financiële perspectief voor de komende jaren van uit zijn gegaan dat niet structurele kosten ten laste van de algemene reserve worden gebracht, is er in de begroting 2019 een grote onttrekking uit de algemene reserve. Dit achten wij verantwoord gelet op de omvang van de algemene reserve. Voordeel van deze aanpak is dat incidentele uitgaven met incidenteel geld worden gedekt. Op deze wijze wordt het financiële meerjarenperspectief niet vertroebeld. De ratio weerstandsvermogen blijft de komende jaren ruim boven het afgesproken niveau van 1,5 (namelijk eind 2019 – bij gelijkblijvend risicoprofiel – op 2,27).

Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

X € 1.000	Boekwaarde 01-01-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde 01-01-2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde 31-12-2019
ALGEMENE RESERVES							
Algemene reserve	10.059	4.427	-1.989	12.497	0	-7.538	4.959
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	5.437	0	-1.137	4.300	490	0	4.790
BESTEMMINGSRESERVES							
Reserve kapitaalslasten investeringen maatschappelijk nut	2.500	0	-57	2.443	3.051	-303	5.191
Reserve Spaarverlof	0	355	0	355	0	0	355
Totaal reserves	17.996	4.782	-3.182	19.596	3.541	-7.841	15.295

Algemene reserve

De mutaties in 2018 zijn:

- De toevoegingen, zijnde het resultaat 2017 ad € 3.290.100 en het overschot in de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf van € 1.136.900.
- De onttrekkingen, zijnde de vorming van de bestemmingsreserve Spaarverlof ad € 355.000, het opnemen van een budget voor het realiseren van één gezamenlijk ICT platform voor Goirle, Hilvarenbeek en Oisterwijk ad € 303.500, het opnemen van een budget voor betaalbare

huurwoningen ad € 500.000 (PPN 2017-2020) en overige posten die voortvloeien uit perspectiefnota's van voorgaande jaren ad € 830.000.

De verwachte mutaties in 2019 zijn:

- De onttrekkingen, zijnde de mutaties uit de PPN 2019 ad € 4.487.000 (voor een specificatie zie de financiële begroting) en de toevoeging aan de Reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut ad € 3.051.000.

Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

Conform het raadsbesluit bij de jaarrekening 2017 is in 2018 het overschot in de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf van € 1.136.900 overgeheveld naar de algemene reserve.

De verwachting is dat in 2019 een verwachte winstneming van € 490.200 wordt toegevoegd aan de reserve.

Reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut

Voor 2018 is de omvang van de reserve van € 2.500.000 voldoende om de te verwachte kapitaallasten ad € 56.900 uit te dekken.

In 2019 vindt een toevoeging plaats van € 3.051.000, zodat de reserve van voldoende omvang is om de kapitaallasten van de volgende investeringen te kunnen dekken: Fietspad Haghorst deel 1 en deel 2, Sportboulevard D'n Donk, voetpad sportboulevard, spoorwegovergang Blokshekken, Parkeerterrein 't Seuverick, Verbinding station – centrum en fietspad Noordzijde spoor. De onttrekking in 2019 ad € 303.300 betreft de vrijval om de kapitaallasten van deze investeringen te dekken.

Reserve Spaarverlof

Conform het raadsbesluit bij de jaarrekening 2017 is een bestemmingsreserve Spaarverlof gevormd ad € 355.000. Deze bestemmingsreserve komt in de plaats van de voorziening die is vrijgefallen in de jaarrekening. Het betreft een bestemmingsreserve voor medewerkers die eerder met pensioen gaan door hun verlofdagen op te nemen. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening bepaald wat de vrijval van de reserve wordt en in hoeverre de reserve aangevuld moet worden tot het gewenste niveau.

Voorzieningen

x € 1.000	Boekwaarde 01-01-2018	Vermeer- deringen	Verminder- deringen	Boekwaarde 01-01-2019	Vermeer- deringen	Verminder- deringen	Boekwaarde 31-12-2019
Voorziening beheerplan riolering	0	1.000	-1.000	0	1.000	-1.000	0
Stimuleringsfonds goedkope koopwoningen	50		-13	38		-13	25
Voorziening pensioenen voormalig wethouders (APPA)	2.406	50	-100	2.356	50	-100	2.306
Voorziening voormalig personeelsleden	147		-147	0			0
Totaal voorzieningen	2.603	1.050	-1.259	2.394	1.050	-1.113	2.332

Voorziening beheerplan riolering

De dotatie aan de voorziening wordt gebruikt om de gedane investeringen in het lopende jaar weg te boeken en een eventueel restant wordt gebruikt om al geactiveerde boekwaarden weg te boeken.

Voorziening Stimuleringsfonds goedkope koopwoningen

Het gaat om middelen uit de provinciale subsidieregeling goedkope woningen 2007 - 2011. De planning is dat deze over een periode van 5 jaar (2017 - 2021) worden ingezet. De vrijval is

ongeveer € 12.500 per jaar.

Voorziening pensioenen voormalige wethouders (APPA)

Er wordt van uitgegaan dat de onttrekkingen ten behoeve van pensioenen in 2018 en 2019 € 100.000 zijn en de stortingen € 50.000.

Voorziening kosten voormalige personeelsleden.

In de voorziening zijn de te verwachten kosten opgenomen voor WW-uitkeringen voor ontslagen medewerkers. Deze regeling is in 2018 afgelopen.

Meerjarenbalans

Activa	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vaste activa						
Materiële vaste activa	51,9	60,5	63,9	73,1	73,3	71,7
Financiële vaste activa	1,0	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal Vaste activa	52,9	61,9	64,9	74,1	74,3	72,7
Vlottende activa						
Vorraden	9,7	7,1	4,7	1,2	0,5	0,4
Uitzettingen - vorderingen < 1 jaar	7,8	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Liquide middelen	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overlopende activa	1,0	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal Vlottende activa	21,6	12,7	4,8	1,3	0,6	0,5
Totaal Activa	74,5	74,6	69,7	75,4	74,9	73,2

Passiva	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vaste passiva						
Eigen vermogen	21,3	17,1	15,3	15,6	19,5	22,8
Voorzieningen	2,6	3,0	2,3	2,2	2,2	2,2
Vaste schulden > 1 jaar	43,1	43,0	44,2	44,2	44,2	44,2
Totaal Vaste passiva	67,0	63,1	61,8	62,0	65,9	69,2
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden < 1 jaar	0,7	5,7	1,6	3,6	2,7	1,8
Overlopende passiva	6,8	5,8	6,3	9,8	6,3	2,2
Totaal Vlottende passiva	7,5	11,5	7,9	13,4	9,0	4,0
Totaal Passiva	74,5	74,6	69,7	75,4	74,9	73,2

Kengetallen

Alle gemeenten moeten vanaf begrotingsjaar 2017 een tabel met financiële kengetallen opnemen in de begroting en de jaarstukken. Deze cijfers geven de gemeenteraad een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Ook moet er in de begroting een toelichting worden gegeven op de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen en wat dat betekent voor de financiële positie van de gemeente.

Er zijn geen landelijke normen voor deze kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie. De gemeenteraad kan wel eigen normen stellen voor deze kengetallen en bij belangrijke raadsbesluiten laten opnemen wat het effect is op de financiële kengetallen en de afgesproken normen. Voor de financiële kengetallen geldt, net als voor de weerstandscapaciteit, dat het coalitieakkoord het moment is om daar afspraken over te maken. Op dat moment kan de raad aangeven welk financieel beleid zij voor ogen heeft.

De kengetallen die in de begroting moeten staan, zijn:

1A. netto schuldquote: dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.

1B. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen: omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter.

2. solvabiliteit: dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer.

3. structurele exploitatieruimte: Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

4. grondexploitatie: De boekwaarde van de voorraden grond moet namelijk worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

5. belastingcapaciteit: dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage hoog ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.

		Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1A	netto schuldquote	62%	74%	83%	70%	54%	51%
1B	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	61%	72%	81%	69%	53%	49%
2	solvabiliteitsrisico	29%	23%	22%	24%	35%	41%
3	structurele exploitatieruimte	3,3%	0,8%	0,0%	0,6%	1,4%	0,3%
4	grondexploitatie	16%	11%	16%	7%	2%	3%
5	belastingcapaciteit *)	108%	112%	111%	111%	111%	111%

Toelichting op de kengetallen

De volgende ontwikkelingen spelen zich de komende jaren af:

- Investerings. Er wordt geïnvesteerd in de sportboulevard en de voetbalverenigingen. Hiervoor zullen bankleningen worden aangetrokken. Schuldquote loopt op.
- Grondbedrijf. De meeste investeringen in het grondbedrijf (KVL en Pannenschuur) worden de komende jaren verkocht. Met de ontvangen gelden worden de uitstaande bankleningen afgelost. Schuldquote daalt weer.
- De verwachte winsten, van met name Pannenschuur Buiten en Bedrijfsweg in 2021, worden op de reserve grondbedrijf geboekt. Hierdoor loopt de solvabiliteit in 2021 op.

Samenvatting ontwikkelingen kengetallen:

- 1A. en 1B. de schuldquote (bankleningen) loopt eerst op door investeringen en neemt daarna weer af door winsten in het grondbedrijf.
- 2. Solvabiliteit. Door de aan te trekken leningen neemt deze eerst af, om vanaf 2021 weer op te lopen door de winstnemingen in grondbedrijf die aan de reserves worden toegevoegd
- 4. grondexploitatie. Door de verkopen neemt deze af.

Kengetal 5. Bij de belastingcapaciteit is uitgegaan van een gemiddelde WOZ waarde voor Oisterwijk van € 322.000 in 2019. In paragraaf Lokale heffingen is voor Oisterwijk een staatje opgenomen voor woonlasten gesplitst in de heffingen van OZB, afval en riool.

*) Landelijk zijn de gegevens tot en met 2018 bekend. De laatst bekende gemiddelde landelijke woonlasten voor meerpersoonshuishoudens is die van 2018 en bedraagt € 721.

Voor de vergelijking is als aanname deze landelijke woonlast van € 721 ook gebruikt voor 2018 en 2019 e.v.

De netto schuld per inwoner

De geraamde uitstaande schulden eind 2019 zijn € 52 miljoen. De vorderingen zijn € 5 miljoen (is met name het grondbedrijf). Per saldo is dit € 47 miljoen aan schuld. Dit bedrag gedeeld door het aantal inwoners van 26.132 bedraagt de netto schuld per inwoner eind 2019 ongeveer € 1.798.